

**DENGIZKO‘L KO‘TARILMASIDAGI KARBONAT RIFLI
FORMATSIYASINING YOSHINI ANIQLASHDA MARJONLARNING
AHAMIYATI.**

Mallayev Shamshod Obidjon o‘g‘li Qar MII
“Foydali qazilmalar geologiyasi va razvedkasi”
kafedراسى assistenti
Telefon: +998904416191

ANNOTATSIYA

Tayanch iboralar:

Janubiy-G‘arbiy O‘zbekistonda neft va gaz konlari bo‘yicha izlanuv va qidiruv ishlarining asosiy ob‘ekti yura karbonat formatsiyasi bo‘lib kelmoqda. Paleontologik – stratigrafik tadqiqotlar esa neft va gaz konlarini qidiruv ishlarining samaradorligini oshirishda katta ahamiyat kasb etadi. Huddi mana shu tadqiqotlar qidiruv ishlari olib borilayotgan hudud chegaralarini aniqlashga yordam bergani holda, ular yana noantiklinal guruhiga taalluqli tutqich-maydon va uchastkalarining joylanishini belgilash va qazilma karbonat qatlamlar tanasidagi riflarni aniqlashni ta‘minlaydi.

Kalit so‘zlar: karbonat, stratigrafik, svita, rif, dolomit, ohaktosh, pelitomorf, biogerm, mollyuska, gastropoda.

ABSTRACT

Key words:

The main object of research and exploration work on oil and gas fields in South-Western Uzbekistan is the Jurassic carbonate formation. Paleontological-stratigraphic studies, on the other hand, are of great importance in improving the efficiency of exploration of oil and gas fields. While these studies have helped to determine the boundaries of the area under investigation, they again provide for the determination of the location of the catch-areas and plots belonging to the noanticlinal group and the identification of reefs in the body of fossil carbonate layers.

Keywords: carbonate, stratigraphic, suite, reef, dolomite, limestone, pelitomorph, biogerm, molluscan, gastropoda,

Karbonat formatsiyasining yuqori qismi Kuhitong tog‘dagi kesimi namunasida I.Ye.Mixeev va N.K.Fortunatova ma‘lumotlarini hisobga olgan holda, hamda S.T.Xusanovning izlanishlari natijasida yotqiziqlarni uchta bog‘lamga bo‘lish mumkin.

I. Ohaktoshlar asosan to‘q kulrang bo‘lib, qatlami to‘lqinsimon va tarkibida qisman gillar uchraydi. Qalinligi 30-40 metr.

2. Rifogen qatlami yotqiziqlari asosan biogermlarning bir-birining ustma ust qaytarilishidan tashkil topgan bo‘lib, ayrim kesimlarda gilli pelitomorf ohaktoshlar qatlami uchraydi. Ulardan *Perisphinctes ex gr. elisabechae* Riaz., *P. cf. tizianiformis* Chof. ammonitlari avlodlarining vakillari aniqlangan, qalinligi 70-80 m.

3. Pelitomorf, qalin qatlamli kulrang ohaktoshlar. Qalinligi 50-110 m. Uchta bog‘lamning (pachkaning) umumiy qalinligi 150-230 m. Ularning ustki qismida gips yotqiziqlari koplagan. Kesimning kuzatilgan qismi ko‘zdan kechirilganda, uning tarkibi Kuhitong tog‘ining shimoliy riflari qalin qavatli va pelitomorfdi ohaktoshlar aralashganliti kuzatiladi. Markaziy g‘ovurdok antiklinallaridan g‘arbdagi kesimlardagi qatlam yotqiziqlarida 3-bog‘lam to‘lik biogerm va riflarni tashkil qilgan organik ohaktoshlarga aylanadi. Ulardan ko‘plab aktiv rif quruvchi marjon poliplar kompleksi aniqlangan.

Karbonat formatsiyasi yotqiziqlarining yuqori qismi Janubiy-G‘arbiy Hisor tog‘i etaklariniig boshqa hududlarida 30-130 metrga yetadigan qalin qatlamli pelitomorf ohaktoshlar hosil qilib ularning orasida gil-alevrolitli ohaktoshlarning qatlamchalarni uchratish mumkin, Yuqorida aytganimizdek, 3-bog‘lam yotqiziq-g‘ovurdoq antiklinalida yaxlit rif qatlamlariga aylanib, ular asosan marjon poliplar, rudistlar va suv o‘tlaridan tashkil topgan tub jinslar bo‘lib ularning ochilib qolgan yuzasini juda ko‘p geolog olimlar tomonidan o‘rganilgan (Omonniyozov, 1971; Ilin va boshqalar, 1976; Akromxo‘jaev va boshqalar, 1978; Rusakov, 1984, 1987). G‘ovurdoq yaxlit rifining kesimi litologik-petrografik tarkibi va hosil bo‘lish jarayonlari, hamda, marjon poliplarning tarqalishiga ko‘ra, to‘rt bog‘lamga ajratish mumkin (pastdan yuqoriga karab).

1-bog‘lam. Ohaktoshlar asosan kulrang bo‘lib, marjon poliplar rudistlar va har xil organizm qoldiqlaridan tashkil topgan. alohida-alohida uncha katta bo‘lmagan biogermlar hosil qilib birinchi tepasidan boshqasi qoplab turadi. Ushbu bog‘lam yotqiziqlaridan quyidagi marjon polip turlari aniqlandi: *Heiio-coenia abichi* Babaev, *Stylosm.ilia suevica* Becker, *Cryptocoenia cf. limbata* (Goidfuss) va boshqalar. Rudistlar esa *Diceras* avlodiga tegishli bo‘lib, birinchi marta izlanish olib borilayotgan territoriyadan, faqat g‘ovurdoq yaxlit rifining I,II, va III borg‘lamlari yotqiziqlardan topildi Bog‘lam yotqiziqlarini sinchiklab qarab chiqqanimizda, marjon polip va rudistlardan tashqari, ko‘plab ikki tabaqali mollyuskalar, gastropodalar va aniqlanishi qiyin bo‘lgan boshqa organizm qoldiqlarini uchratish mumkin. Ularning oralarini asosai detrit va onkolitlar to‘ldirib turadi. Bog‘lamning qalinligi 20-25 metr.

II-bog‘lam. Kulrang ohaktoshlar qatlami qalin bo‘lib, kesimda ko‘plab marjon polip va suv o‘tlari, hamda rudistlarni uchratish mumkin. Marjon poliplardan quyidagi turlari aniqlandi: *Thecos-milia cartieri* Ko‘u, *Dermoseris delgadoi* Kobu va yangi marjon polip turi *Cyatopora* babaevi Khusanov. Bog‘lam tarkibidagi jinslar xuddi oldingi bog‘lamdagilarga juda o‘xshab ketadi. Ularda ham gastropodalar, ikki tabaqali

mollyuskalar va boshqa xil hayvonot va o'simlik dunyosi vakillari rif ko'rishda yordamchi vazifani bajaruvchilar uchraydi. Onkolit va detritlar bilan qorishib 20-30 metrli yaxlit tana hosil qilishgan.

III-bog'lam Kulrang, marjon poliplari, suv o'tlari va rudistlarning qoldiqlaridan hosil bo'lgan qalin qavatli ohaktoshlardan tashkil topgan. Ba'zida mayda, sinq jins bo'laklaridan hosil bo'lgan yupqa qatlamchalarni uchratish mumkin, Bu bog'lamda quyidagi marjon polip vakillari uchraydi: Calauiopbylliopsis kurvakaren-sis Babaev, Pleurophyllia trichotoma -de Fromentel va boshqalar. Bog'lam qalinligi 12-18 metr.

IV-bog'lam. Kulrang, massivli, marjon polip va suv o'tlari ko'plab uchraydigan organik ohaktosh yotqiziqlari. Ularning orasidagi marjon polip qoldiqlarining katta kompleksi aniqlandi: Aplosmilia semusulcata (Michelin), Calamophylliopsis flabel-lum (Michelin), Diplocoenia gagarini Babarv, Thamnastria co-neirina (Goldfuss), Comoseris irradiens Edwards et Haime va boshqalar.

Bog'lamning pastki qismida marjon polip avlodlarining shoxsimon (Galomophylliopsis, Aplosmilia va boshqalar), vakillari, ustki qismi yotqiziqlarida esa massivsimon, ya'ni mox va lishaynikka o'xshagan (Comoseris, Microsolena va boshqalar) avlodlari uchraydi. Bog'lamning qalinligi 45-55 metr.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Akramxodjaev A.M., Egamberdiev M.E. i dr. Litologiya, sgratigrafiya i neftegazonosnost Yujnogo i Zapadnogo Uzbekistana. Tashkent, 1971, 200 s.
2. Akramxodjaev A.M., Mirkamalov X.X. i dr. Stratigrafiya verxneyurskoy karbonatnoy formatsii Zapadnogo Uzbekistana. Izv. AN SSSR. Ser.geol., 1985, № 8. S.47-55.
3. Arifdjanov M.X. Rifovnye kompleksy kellovey-oksforda Uzbekistana. Izd. Fan, Tashkent-1975, 176 s.
4. Sayfullaevich, Bo'riev Sardor. "G 'ARBIY O 'ZBEKISTONDA TERRIGEN YURA YOTQIZIQLARINING GAZLILIK ISTIQBOLLARI." *Journal of new century innovations* 38.1 (2023): 93-96.
5. Bo'riev, Sardor Sayfullaevich. "QATLAMNI GIDRAVLIK YORISH (QGY) NI AMALGA OSHIRISHDA QO 'LLANILADIGAN AGREGATLARNING BOG 'LANMASI." *INTERNATIONAL CONFERENCES*. Vol. 1. No. 1. 2023.
6. Bo'riev, Sardor Sayfullaevich. "KON SHAROITIDA QATLAM GIDRAVLIK YORILGANDAN KEYIN QUDUQDA YUVISH ISHLARININI AMALGA OSHIRISH BO 'YICHA KO 'RSATMALAR." *Educational Research in Universal Sciences* 2.4 (2023): 582-585.
7. Sayfullaevich, Bo'riev Sardor. "GAZ AJRATGICHNING ISH PRINSIPI VA TUZILISHINI O'RGANISH." *ОБРАЗОВАНИЕ НАУКА И ИННОВАЦИОННЫЕ ИДЕИ В МИРЕ* 34.3 (2023): 163-168.

8. Sayfullaevich, Bo'riev Sardor, and Raufov Mirabbos Mamadali o'g'li. "QATLAMNI SINAB KO'RISH USULLARI. QATLAMNI TO'G'RIDAN-TO'G'RI SINAB KO'RISH USULLARI. XIMOYA TIZMASI ORQALI SINASH." *ОБРАЗОВАНИЕ НАУКА И ИННОВАЦИОННЫЕ ИДЕИ В МИРЕ* 34.3 (2023): 169-173.
9. Sayfullaevich, Bo'riev Sardor. "QUDUQ TUBI DVIGATELLARI YORDAMIDA BURG'ILASHDA QUDUQNI SIRKULYATSION TIZIMIDAGI BOSIM YO'QOTILISHINI HISOBLASH." *ОБРАЗОВАНИЕ НАУКА И ИННОВАЦИОННЫЕ ИДЕИ В МИРЕ* 34.3 (2023): 174-178.
10. Bo'riev, Sardor Sayfullaevich. "KON SHROITIDA QO 'LLANILADIGAN QATLAMNI GIDRAVLIK YORISH TEXNIKALARI VA TEXNOLOGIYALARINI QO 'LLANILISH TAHLILI." *Educational Research in Universal Sciences* 2.1 (2023): 54-58.
11. Bo'riev, Sardor Sayfullaevich. "KON SHROITIDA QO 'LLANILADIGAN QATLAMNI GIDRAVLIK YORISH TEXNIKALARI VA TEXNOLOGIYALARINI QO 'LLANILISH TAHLILI." *Educational Research in Universal Sciences* 2.1 (2023): 54-58.
12. Sayfullaevich, Bo'riev Sardor. "QATLAMNI GIDRAVLIK YORISHDA QO 'LLANILADIGAN ERITMALAR TURINI ASOSLASH." *Journal of new century innovations* 11.1 (2022): 69-75.